

**rijksuniversiteit
groningen**

Jaarverslag 2011

**Dierexperimentencommissie
Rijksuniversiteit Groningen**

Adressen

post	Ant. Deusinglaan 1, huiscode FA29 9713 AV Groningen
e-mail	secrdec.umcg@umcg.nl (secretariaat)
internet	www.rug.nl/umcg/dec

De DEC-RUG

Samenstelling.

De samenstelling van de Dierexperimentencommissie van de Rijksuniversiteit Groningen (DEC-RUG) werd in de loop van 2011 op enkele plaatsen gewijzigd. Omdat de voorzitter had aangegeven dat hij terug wilde treden, zocht de DEC kandidaten voor deze functie o.a. via advertenties in De Volkskrant, meerdere universitaire weekbladen, een wetenschappelijk vakblad en via internet. Uit de 12 respondenten heeft de DEC één persoon geselecteerd en voorgedragen aan het College van Bestuur van de RUG; deze is benoemd per 1 december 2011 als DEC-lid en per 1 maart 2012 als voorzitter. Ter versterking van de deskundigheid "bescherming proefdieren" werd een extra biotechnicus in de DEC-RUG benoemd. Aan het eind van 2011 trad een van de externe leden terug.

Met deze mutaties werd de DEC-RUG in de loop van 2011 gevormd door in totaal 13 personen, waarvan 6 extern, met de proefdierdeskundigen als adviseurs.

Vijf van de DEC-leden zijn niet betrokken bij het verrichten van dierproeven. Een van de leden is werkzaam bij een vergunninghouder buiten RUG/UMCG, waaraan de DEC-RUG ook adviseert.

Vergunninghouders.

De DEC-RUG is bevoegd proefdieronderzoek te beoordelen voor de RUG inclusief het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG). De DEC-RUG kan ook aanvragen behandelen voor enkele andere vergunninghouders, te weten Brains on-Line BV, Institute for Pig Genetics BV, IQ Corporation en Mucosis BV. Eind 2011 vroeg de DEC-RUG toestemming aan het College van Bestuur van de RUG om aanvragen van dierproeven te beoordelen voor Equine Diagnostics. Het College stemde daar begin 2012 mee in.

Activiteiten DEC-RUG

Vergaderingen.

De DEC-RUG kwam in 2011 13 keer bijeen. De KLEINE-DEC, waarin de voorzitter, vice-voorzitter (een per maand roulerend DEC-lid) en secretaris zitting hebben met de proefdierdeskundigen als adviseurs, kwam 24 keer bijeen.

Het jaarlijkse overleg van de KLEINE-DEC (namens de DEC) met de voorzitter van het College van Bestuur van de RUG (vergunninghouder) vond plaats in mei, naar aanleiding van het jaarverslag 2010. Verder werd gesproken over de visie van de DEC-RUG dat dierproeven in het onderwijs alleen acceptabel zijn als die voor de opleiding vereist zijn, en over adequate secretariële ondersteuning voor de proefdierdeskundigen.

Tijdens een extra overleg in januari werd de vergunninghouder op de hoogte gebracht van ontwikkelingen betreffende de EU-richtlijn voor *Bescherming van dieren die voor wetenschappelijke doeleinden worden gebruikt* (2010/63/EU). De DEC wees op mogelijke consequenties voor wetenschappelijke onderzoekers en waarschuwde voor een ongelukkige implementatie in de Nederlandse Wet op de Dierproeven met onnodig complexe procedures. De RUG heeft dit punt in VSNU-verband aan de orde gesteld.

Bij drie cursussen proefdierkunde lichtten DEC-leden het functioneren van DEC's toe en gaven ze bij eindpresentaties hun commentaar.

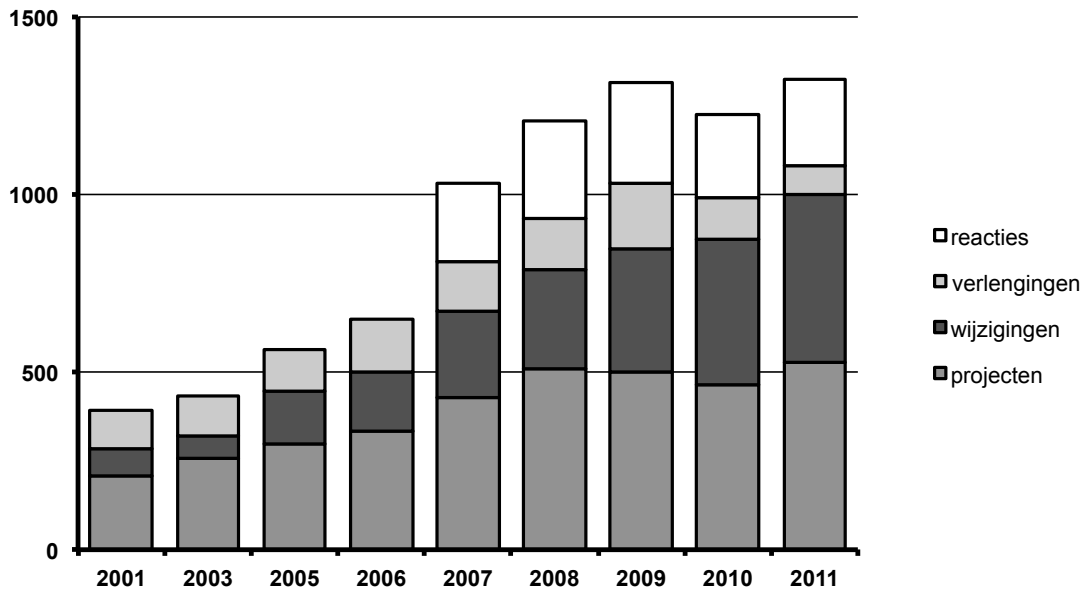
De voorzitter bezocht de ledenvergaderingen van de NVDEC. Zowel de nascholingscursus als de introductiecursus van de NVDEC werd bijgewoond door een lid van de DEC-RUG.

In mei bracht de voltallige commissie een werkbezoek aan het veldstation van de RUG in De Vosbergen, waar kennis werd genomen van de activiteiten voor het

onderzoek aan pimpelmezen. Eén van de vergaderingen van de DEC werd bijgewoond door dhr. Tilders, voorzitter van de NVDEC.

Projectaanvragen.

De DEC-RUG hanteert sinds 2007 voor het aanvragen van dierproeven een structuur met een globale beschrijving van de context van het onderzoek in een basisproject, met daaronder concrete uitwerking van de proeven in deelprojecten.

Figuur 1: Het totaal aantal aanvragen per jaar ingediend bij de DEC-RUG sinds 2001. Tot 2006 werden reacties (antwoorden op gestelde vragen) niet afzonderlijk geteld.

Na het invoeren van de structuur van basis- en deelprojecten nam het aantal ingediende projecten aanvankelijk toe (figuur 1), maar dat heeft zich sinds 2008 min of meer gestabiliseerd. Binnen de projectaanvragen was wel een verschuiving naar toename van het aantal deelprojecten (tabel 1). Waar in 2007 nog twee deelprojecten per basisproject werden ingediend, is dat in 2011 toegenomen naar drie. Dat past bij de bedoeling van de structuur, om meerdere deelprojecten onder een basisproject te laten vallen.

De toename van ingediende deelprojecten hoeft niet te betekenen dat er bij de RUG meer dierproeven worden uitgevoerd, want de gegevens van de DEC geven daarover geen uitsluitsel: er kunnen minder dieren in de deelprojecten zijn opgenomen en niet alle geplande proeven worden uitgevoerd.

tabel 1: Aantal behandelde aanvragen van 2008 tot 2011

categorie aanvraag	aantal aanvragen				% meer/ minder*
	2008	2009	2010	2011	
basisprojecten	170	133	117	136	+ 14
deelprojecten	337	367	346	392	+ 13
reacties	275	283	235	244	+ 4
wijzigingen	280	345	410	473	+ 15
verlengingen	144	188	117	80	- 32
totaal	1206	1316	1225	1325	+ 8

* t.o.v. 2010

Het overgrote deel van de aanvragen werd beoordeeld voor de vergunninghouder RUG (inclusief UMCG). Voor de andere vergunninghouders werden gedurende 2011 in totaal 4 basisprojecten beoordeeld, 18 deelprojecten, 20 wijzigingsvoorstellen en 2 verzoeken voor verlenging.

Besluiten van DEC-RUG.

Over geen van de aanvragen voor basis- of deelprojecten gaf de DEC-RUG in 2011 een negatief advies. Wel zijn er in totaal 33 projecten waarover nog geen definitief oordeel is gegeven. Dat zijn projecten waarvan de aanvragers nog moeten reageren op vragen van de DEC. Deels zijn dat projecten die eind 2011 door de DEC-RUG werden behandeld, en waarvan afhandeling in 2012 is te verwachten. Van 9 projecten wachten de vragen al langer dan 3 maanden op beantwoording; in het algemeen betekent dit dat het project wordt teruggetrokken.

Met één voorstel voor wijziging ging de DEC niet akkoord. Het betrof een voorstel om dieren uit een onderzoek te hergebruiken voor onderwijs. De DEC kon hier niet mee instemmen omdat er voor het betreffende onderwijs geen project was ingediend, en omdat transgene dieren niet voor onderwijs mogen worden ingezet.

De aanvraag van 8 (deel-)projecten werd in de kleine-DEC of in de voltallige commissie met de aanvrager besproken. Nadat de aanvragers vervolgens nog aanvullende informatie hadden ingestuurd, werden al deze projecten positief beoordeeld.

Opmerkelijke kwesties

Beoordeling project ruimtevaart

Over één project kwam de DEC niet tot een unaniem besluit. Het betrof onderzoek om ontregelingen in het neurotransmitter serotonine systeem bij de adaptatie aan zwaartekrachtveranderingen in kaart te brengen bij ratten en muizen. Veranderingen in zwaartekrachtniveau kunnen ongewenste (patho)fysiologische effecten veroorzaken zoals ruimteziekte, desoriëntatie, anorexie, botontkalking en cardiovasculaire stoornissen. Volgens de aanvragers staan dergelijke problemen toekomstige bemande ruimtemissies van langere duur in de weg. Zij vonden het daarom belangrijk meer inzicht te krijgen in deze adaptatieprocessen, en vooral in de sturing ervan door de hersenen.

Een minderheid van de commissieleden betwijfelde het nut van onderzoek ten bate van "buitenaardse ontdekkingsreizen en commerciële ruimtevluchten" en vond het gebruik van proefdieren daarvoor onvoldoende gerechtvaardigd. Persoonlijke toelichting door de onderzoeker op de context van de proeven overtuigde deze DEC-

leden niet van het belang van dit project. De meerderheid van de DEC-leden voorzag dat het onderzoek wetenschappelijke gegevens kan opleveren die ook voor bredere toepassing van belang zijn. Overwegende dat het ongerief voor de dieren tijdens het onderzoek niet meer dan matig zal zijn, besloot de DEC om een positief advies voor het project af te geven.

Papierloos vergaderen

Na een testperiode heeft de DEC besloten haar vergaderstukken niet meer op papier maar digitaal te verspreiden. Hoewel het lezen van grote documenten op een iPad beperkingen heeft, wordt dat ruimschoots gecompenseerd door voordelen als efficiëntere verzending en lagere kopieerkosten.

EU-richtlijn dierproeven

De DEC-RUG maakt zich sterk voor een adequate implementatie van de EU richtlijn 2010/63/EU 'Betreffende de bescherming van dieren die voor wetenschappelijke doeleinden worden gebruikt'. De toetsing van dierproeven zoals die in de richtlijn is aangegeven verschilt weinig van de toetsing die is opgenomen in de huidige Wet op de Dierproeven. Het ministerie VWS heeft werkgroepen ingesteld, die begin 2012 hebben geadviseerd over verschillende onderwerpen, waaronder de toetsing van dierproeven. Tot nu toe zijn er geen concrete voorstellen gedaan voor aanpassing van de Wet op de Dierproeven.

Zorgelijk vindt de DEC-RUG de suggesties om de toetsing van dierproeven te laten verlopen via een centrale instantie. Wij denken dat hierdoor de toetsing in kwaliteit zal inboeten, wat strijdig is met de bedoeling van de richtlijn. Bovendien dreigt hierdoor een procedure te ontstaan die voor de betreffende aanvragers (onderzoekers) nodeloos omslachtig is. De DEC-RUG heeft haar visie hierover via de NVDEC kenbaar gemaakt aan VWS en haar werkgroepen (zie bijlage).

Met name universitaire onderzoekers hebben belang bij een efficiënte procedure voor het toetsen van dierproeven. Desondanks is het opvallend dat zij zich amper hebben laten horen bij de discussies over de implementatie.

Een onzekerheid is nog of er geëist gaat worden dat de DEC's organisatorisch meer afstand krijgen tot de vergunninghouders waarvoor zij dierproeven beoordelen. Voor de DEC-RUG is daardoor nog niet te overzien in hoeverre aanpassing van de wet consequenties zal hebben voor inzet van personeel en faciliteiten van de RUG.

Groningen, 23 februari 2012

aan
Prof dr FJH Tilders,
voorzitter NVDEC

Groningen, 15 december 2011

Beste Fred,

De EU richtlijn 2010/63/EU moet over een jaar zijn geïmplementeerd in de Nederlandse wet- en regelgeving. De voorstellen voor aanpassing van onze wet- en regelgeving, opgesteld door VWS, zijn voorgelegd aan verschillende betrokken partijen. De NVDEC vertegenwoordigt de DEC's in een werkgroep die de nieuwe opzet voor ethische toetsing bekijkt. Via de NVDEC zijn de voorstellen ook aan onze DEC-RUG voorgelegd. Omdat er opvallende overeenkomsten zitten in de opzet van de aangepaste wet en de procedure die wij bij de toetsing al geruime tijd hanteren, heeft de DEC-RUG met extra aandacht naar de voorstellen gekeken.

Om tot een goed gefundeerd oordeel te komen hebben we de gegevens geanalyseerd van de 72 hoofdprojecten die nieuw bij ons werden ingediend in de eerste helft van 2010, met de daarbij horende 175 detailprojecten ingediend tot november 2011 (zie analyse). Deze projecten geven een representatief beeld voor het functioneren van onze "academische" DEC.

Op grond van de analyse van onze gegevens komen wij tot de volgende conclusies over de omvang van projecten en positie van DEC's in de nieuwe situatie :

Nieuwe projecten

- Bij grote aantallen projecten is een gedegen inhoudelijke toetsing door één centrale instantie praktisch niet haalbaar.
- Reductie van het aantal aanvragen door bundeling van onderzoek in grotere projecten is niet reëel, omdat de omvang en complexiteit van onderzoeksprojecten nu al groot zijn.
- Bij langdurige projecten voor een periode tot 5 jaren is een goede ethische toetsing niet op alle onderdelen mogelijk. Dan blijven, door een globale beschrijving, teveel aspecten buiten de toetsing: ze zijn onbenoemd, of zijn nog onbekend aan het begin van zo'n lange periode.

Nieuwe DEC's

- Omdat in een project de hoofdpunten (o.a. doel en belang) en details (o.a. opzet en uitvoering) nauw met elkaar verweven zijn, is het ongewenst om de toetsing van de onderzoeksplannen te verdelen over twee of drie instanties (CCD, DEC, AWB).
- Bescherming van dieren in wetenschappelijk onderzoek kan het best gerealiseerd worden door een lokale DEC, om de volgende redenen:
  - De kwaliteit van de toetsing wordt bevorderd als de DEC goed op de hoogte is van de situatie van de uitvoerende onderzoekers.
  - Een lokale DEC kan goed voeling houden met de uitvoering van het onderzoek en daar afspraken over maken, zoals gedeeltelijke uitvoering met terugrapportage.
  - Essentieel is de goede wisselwerking die bestaat tussen lokale DEC en proefdierdeskundige, zowel bij de toetsing van onderzoeksplannen, als bij het toezicht op naleving van afspraken.

Voor een academische DEC als de onze, met een grote variatie in wetenschappelijke achtergrond van de ingediende onderzoeksplannen en een diversiteit aan

visie EU richtlijn

onderzoekers en onderzoeksgroepen, is "zicht op de werkvloer" belangrijk voor een goede toetsing.

Wij stellen voor om de mogelijkheid in de wet op te nemen dat (alle of bepaalde) DEC's zelfstandig kunnen (blijven) functioneren. Niet alleen kan een lokale DEC beter en slagvaardiger oordelen over onderzoeksprojecten, zij kan dat ongetwijfeld ook sneller wanneer de extra tussenstap via een centrale instantie wordt vermeden. Binnen de richtlijn kunnen bevoegdheden van de centrale toetsende instantie worden overdragen aan andere "entiteiten" (artikel 59).

Ons voorstel staat andere aanpassingen niet in de weg. Door VWS wordt veel aandacht besteed aan de eis in de richtlijn van "*onpartijdige projectbeoordeling, die onafhankelijk is van de bij de studie betrokken personen*". Alle universiteiten in Nederland hebben ruime ervaring met verschillende Cie's van Beroep of Bezwaar die per definitie onafhankelijk moeten zijn, en (i) worden voorgezeten door een extern persoon, en (ii) verder bememd zijn door personen met een arbeidsrelatie met betreffende universiteit. Voor DEC's kan de onpartijdigheid gewaarborgd worden door de commissie samen te stellen uit personen met diversiteit in achtergrond. Dat wordt in de huidige Wod ook al vereist, maar de eisen kunnen eventueel worden aangescherpt.

Dat een "zelfstandige" DEC mogelijk aanspreekbaar is op meer openbaarheid zien we niet als een probleem. Dit is nu indirect al het geval, en hoewel de incidentele WOB-verzoeken hinderlijk zijn door de werkbelasting die ze veroorzaken, hebben ze geen inhoudelijke problemen veroorzaakt. Het zou wel prettig zijn als dergelijk WOB-gerelateerd werk wordt overgenomen door een centrale instantie, maar zo'n centrale instantie moet geen continue belemmering vormen bij de toetsing van projecten. Een nuttige taak van de centrale instantie zou zijn om DEC-vergunningen te registreren en publiceren en om de kwaliteit en uniformiteit daarvan te bewaken.

We hopen dat we met deze analyse en pragmatische voorstellen kunnen bijdragen aan een goede uitwerking van de EU richtlijn in de Nederlandse regelgeving.

Met vriendelijke groeten,

Dr. Jochum Prop,
secretaris DEC-RUG

J.Prop@umcg.nl

cc werkgroep ethische toetsing
anderen betrokken bij overleg "stakeholders"
NVDEC

bijgevoegd: analyse van toetsing door DEC-RUG

Analyse van toetsing door DEC-RUG

Achtergrond

De ethische toetsing van onderzoeksplannen voor dierproeven is vereist in de EU richtlijn. Die eis bestaat ook al in de huidige Nederlandse wet, uitgevoerd door een dierexperimentencommissie (DEC). De DEC is primair gericht op bewaking van het welzijn van de dieren, maar ze moet daarbij ook rekening houden met de belangen van het onderzoek. Op dit moment hebben DEC's in het algemeen een band met de instellingen waarvoor zij de onderzoeksplannen toetsen. Om toch een onafhankelijk oordeel van de DEC te waarborgen zijn er in de huidige wet eisen gesteld aan de samenstelling van de commissie.

In de aangepaste wet zou de toetsing, althans vergunningverlening, worden uitgevoerd door een centrale instantie, die haar oordeel mede baseert op het advies van een commissie vergelijkbaar met de huidige DEC, hier verder aangeduid als nDEC. De samenstelling, taak en procedure voor de nDEC moeten nog worden uitgewerkt. De positie van de nDEC zou onafhankelijker moeten worden t.o.v. de instantie die de onderzoeksplannen opstelt; dit laatste staat niet in de voorstellen voor wetswijziging maar blijkt uit mondelinge toelichting van VWS.

Om toetsing door één instantie uitvoerbaar te maken wordt er in de VWS-voorstellen van uitgegaan dat de onderzoeksplannen meer op hoofdlijnen gaan worden beoordeeld. De eenheid daarvan is dan een project met een looptijd tot 5 jaren. Zo zou het aantal toetsingen drastisch teruggebracht worden.

De DEC-RUG hanteert een dergelijke toetsing op hoofdlijnen als onderdeel van de beoordeling van onderzoeksplannen in het hoofdproject al meerdere jaren. Op grond van deze hoofdprojecten toetst de DEC-RUG mogelijkheden voor vervanging van de dierproeven en of het ongerief door de handelingen aan de dieren en het aantal dieren gerechtvaardigd kan worden door het belang van het onderzoek. Vervolgens beoordeelt de DEC-RUG de uitvoering van de onderzoeksplannen in meer detail in detailprojecten. Daar wordt onder andere getoetst of de uitvoering van proeven verfijnd en het aantal dieren verminderd kan worden, en of de studieopzet optimaal is voor het beoogde doel en praktisch realiseerbaar is.

Omvang van een project

Om na te gaan of deze onderzoeksplannen gecombineerd zouden kunnen worden tot grotere projecten is gekeken naar de omvang, diversiteit en complexiteit van de onderzoeksplannen in aanvragen ingediend in de eerste helft van 2010 voor nieuwe hoofd- en detailprojecten.

Het aantal dieren dat in hoofdprojecten werd opgenomen was gemiddeld 675 (tussen 100 en 3000), en in detailprojecten gemiddeld 96 (tussen 4 en 1404).

De diversiteit van soorten en stammen (tabel 1) laat zien dat in een deel van de hoofdprojecten meer dan 1 diersoort is opgenomen, en in de meerderheid meer dan 1 stam (inclusief verschillende transgene of knock-out lijnen). In detailprojecten concentreert het onderzoek zich bijna altijd op 1 diersoort maar vaak met meerdere stammen.

tabel 1.

Diversiteit van diersoorten en -stammen* in hoofd- en detailprojecten

verschillende soorten/ stammen	aantal hoofdprojecten		aantal detailprojecten	
	soort	stam	soort	stam
1	63	34	174	122
2	8	15	1	44
3	1	12	0	6
4	0	3	0	1
≥5	0	11	0	3

* verschillende transgene of knock-out lijnen zijn hier opgenomen als verschillende stammen

De complexiteit werd ingedeeld in 4 categorieën van A=eenvoudig tot D=zeer complex, weergegeven in tabel 2. Het overgrote deel van zowel hoofd- als detailprojecten werd als complex ingedeeld. Belangrijk is dat veel hoofdprojecten niet konden worden ingedeeld op grond van de informatie uit de aanvragen. Als een onderzoek in hoofdlijnen wordt beschreven ontbreken gegevens over de exacte proefopzet; zodat ook de gevolgen voor de dieren nog niet definitief kunnen worden ingeschat. Dat kan wel bij de detailprojecten, waar indeling dus altijd mogelijk was.

tabel 2.

Complexiteit* van onderzoek in hoofd- en detailprojecten

complexiteit*	aantal hoofd- projecten	aantal detail- projecten
A	0	0
B	6	50
C	11	85
D	27	40
onzeker	28	0

* A= 1 proef

B= meerdere groepen, 1 variable

C= meerdere groepen, nieuwe/meerdere varabele

D= meerdere groepen, diverse proefopzet

Conclusie omvang van een project

Dit laat zien dat de hoofdprojecten die bij de DEC-RUG worden ingediend aanzienlijk van omvang zijn: een aanzienlijk aantal dieren, soms meerdere soorten en vaak diverse stammen. De opzet van het onderzoek is in het algemeen complex, met meerdere variabelen en diverse proefopzetten. Voor een hoofdproject is lang niet altijd te beoordelen wat de studieopzet en de effecten voor de dieren worden. De DEC-RUG beoordeelt daarom hoofdprojecten alleen in combinatie met een detailproject, geeft alleen een voorlopige instemming voor het onderzoek in een hoofdproject af, en geeft alleen dieren vrij voor concreet beschreven onderzoek in detailprojecten voor een periode tot maximaal 2 jaren.

De veranderingen in de wet maken het niet waarschijnlijk dat onderzoeksplannen kunnen worden gecombineerd tot projecten met grotere omvang. De periode van een project zou 5 jaar zijn, nog langer dan de 4 jaren voor een hoofdproject bij de DEC-RUG. De nDEC zal aanvragen op ongeveer dezelfde aspecten moeten toetsen als nu de DEC. Daarvoor is het nodig om het onderzoek aan de dieren in detail te beschrijven. Projecten op een dergelijk gedetailleerd niveau kunnen niet voor een periode langer dan 2 jaren beschreven (en getoetst) worden.

Qua omvang van de projecten zal er met de wetswijziging dus niet veel veranderen. De veelheid van de aanvragen en de complexiteit ervan zal hoge eisen stellen aan de centrale instantie, die de onderzoeksplannen moet toetsen.

Doel van toetsing

Het doel van de wet blijft ongewijzigd: optimale bescherming van de proefdieren. Hoge eisen worden gesteld aan de kwaliteit van het onderzoeksvoorstel en aan de uitvoering van de experimenten. Hoewel geaccepteerd wordt dat er dieren voor onderzoek worden gebruikt, moet het onderzoek waar mogelijk worden verfijnd en het aantal dieren worden verminderd. De personen die betrokken zijn bij de verschillende aspecten van het onderzoek moeten daarvoor niet alleen bevoegd, maar ook bekwaam zijn.

In de aangepaste wet komt de verantwoordelijkheid van de toetsing op genoemde aspecten te liggen bij de centrale instatie. Deze zal weinig informatie hebben over de praktische situatie bij de uitvoerende onderzoekers. De toetsing zal zich dan moeten beperken tot nalopen of aan formele eisen wordt voldaan. Het is de vraag of daarmee een betere (of tenminste een evenwaardige) toetsing kan worden bereikt als op dit moment.

Om de rol van de huidige DEC in de toetsing van onderzoeksplannen te kunnen nagaan hebben wij verder geanalyseerd hoe vaak wij bepaalde aspecten in aanvragen nader hebben getoetst (tabel 3, over dezelfde projecten als hierboven). Het betreft hier reacties van de DEC-RUG in de vorm van vragen en voorwaarden.

tabel 3.

DEC reacties op hoofd- en detailprojecten

	hoofd- projecten	detail- projecten
totaal aantal projecten	72	175
projecten zonder reactie	47	89
projecten met reacties (%)	25 (35%)	86 (49%)
totaal aantal reacties	40	120

Het valt op dat twee-derde van de hoofdprojecten bij de DEC geen reactie oproep, maar dat het vervolgens wel gebeurde bij de helft van de detailprojecten.

Vervolgens hebben we voor deze analyse vastgesteld op welke aspecten in de aanvragen de DEC in de toetsing reageerde. Vaak werden meerdere vragen gesteld over één bepaald aspect. In tabel 4 is weergegeven hoe de vragen over de verschillende aspecten verdeeld waren, voor hoofd- en detailaanvragen.

tabel 4.

Aspecten van reacties op hoofd- en detailprojecten

	hoofd- projecten	detail- projecten
belang	11	5
kwiteit onderzoek	1	0
vervanging	2	0
modelkeuze	4	2
studieopzet	9	19
vermindering	1	29
verfijning	10	47
bekwaamheid	1	1
uitvoerbaarheid	1	17

Zoals te verwachten is, werd bij hoofdprojecten door de DEC vooral gereageerd op de aspecten belang, vervanging en modelkeuze van het voorgestelde project en bij detailprojecten op de studieopzet, vermindering, verfijning en uitvoerbaarheid van de proeven. Toch werden bij deelaanvragen ook nog vragen gesteld over hoofdpunten als belang en modelkeuze, doordat het onderzoek zich anders ontwikkelde dan bij het hoofdproject was voorzien. Opvallend weinig werd er door de DEC-RUG gevraagd naar bekwaamheid van de uitvoerders.

Conclusies over doel van de toetsing

Deze gegevens tonen aan dat het doel van de wet niet bereikt kan worden met een toetsing op hoofdlijnen van een onderzoeksproject. Veel punten die essentieel zijn voor het welzijn van de dieren in het onderzoek komen pas tot uiting als de praktische uitvoering van projecten in concreto wordt beschreven. Bovendien blijkt uit tabel 4 dat er geen scherpe grens is aan te geven tussen toetsing van hoofd- en detailprojecten. Het lijkt ons daarom ongewenst om de toetsing op deze aspecten op te splitsen en te verdelen over verschillende instanties (centrale instantie, nDEC, of AWB).

Dat er door de DEC-RUG zo weinig vragen werden gesteld over de bekwaamheid van de uitvoerende personen komt voort uit de bekendheid die wij hebben verkregen over de capaciteiten van bepaalde personen en afdelingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd. Essentieel daarbij zijn de proefdierdeskundigen, die de DEC kunnen informeren over de gang van zaken op de werkvloer. Dit stelt de DEC beter in staat om in te schatten wat de risico's van aangevraagd onderzoek is. Als gevraagd werd naar de uitvoerbaarheid van een detailproject betrof het meestal een nieuw in te voeren techniek.

Dat veel van de aanvragen zonder meer positief worden getoetst komt ook voort uit de bekendheid van de DEC met het betreffende onderzoek. Bij onderzoek met zware belasting voor dieren kan de DEC afspraken met onderzoekers maken over de marges die zij nog acceptabel vindt. De onderzoeker houdt daar rekening mee bij het opstellen van verdere plannen. En door de proefdierdeskundige wordt toezicht gehouden op het naleven van afspraken bij uitvoering van het onderzoek.

Een intensieve samenwerking tussen DEC en proefdierdeskundige is dus op meerdere punten gunstig voor het optimaliseren van dierproeven. Bovendien hebben onderzoekers baat bij deze samenwerking, doordat zij al bij het opstellen van hun onderzoeksplannen een beroep kunnen doen op de expertise van de proefdierdeskundige. De samenwerking tussen DEC en proefdierdeskundige zal verzwakt worden als de toetsing van onderzoeksprojecten uitgevoerd gaat worden door een centrale instantie, of door een nDEC, die geen voeling heeft met de lokale situatie.